

**Читацька прес-конференція за романом Ганни Арсенич-Баран «Муська»
в закладах вищої освіти**

**Світлана Жила,
доктор педагогічних наук, професор
Чернігів**

У статті досліджується прес-конференція як організаційна форма вивчення української літератури в закладах вищої освіти, аналізується методика підготовки і проведення прес-конференції за романом Ганни Арсенич-Баран «Муська».

Ключові слова: читацька прес-конференція, Ганна Арсенич-Баран, «Муська», авторський задум, алгоритм аналізу художнього твору.

**Читательская пресс-конференция по роману Анны Арсенич-Баран
«Муська» в заведениях высшего образования**

**Светлана Жила,
доктор педагогических наук, профессор
Чернигов**

В статье исследуется пресс-конференция как организационная форма изучения украинской литературы в заведениях высшего образования, анализируется методика подготовки и проведения пресс-конференции по роману Анны Арсенич-Баран «Муська».

Ключевые слова: читательская пресс-конференция, Анна Арсенич-Баран, «Муська», авторський замысел, алгоритм анализа художественного произведения.

**A reading press-conference on the novel «Muska» by Hanna Arsenych-Baran
in higher educational establishments**

**Svitlana Zhyla,
Doctor of Education, Professor
Chernihiv**

In the article it is investigated the press-conference as a structural form of studying Ukrainian Literature in higher educational establishments; it is analysed the procedure of press-conference's preparation and realization on the novel "Muska" by Hanna Arsenych-Baran.

Key words: a reading press-conference, Hanna Arsenych-Baran, "Muska", author's intention, the scheme of fiction's analysis.

Читацька прес-конференція як форма вивчення літератури в ЗВО – це виявлення вмінь студентів представляти результати власних досліджень, висловлювати й аргументувати власну думку, колективний творчий пошук правильних відповідей на проблемні запитання, налаштування на зустріч із письменником і осягнення художніх явищ, проникнення в задум автора, розуміння його ідей, позицій, смислів і дискурсивності тексту через інтерв'ювання, дискусії, асоціації з пережитим, прочитаним, відчутим, співпереживання за долю героїв.

Читацькі прес-конференції є носіями численних функцій навчання: освітньої, організаційної, епістемічної (наукове тлумачення художніх явищ, обґрунтування інтерпретації художнього тексту), аргументованого доказу (наведення фактів, художніх картин, сцен, які підтверджують істинність критичних думок), діалогічної (багатоголосся думок читачів), сугестивної (від лат. — навчаю, навіюю — здатність навіювати емоції і впливати на поведінку реципієнта, прагнення автора, літературознавців переконати читачів у правильності своєї позиції), перцептивної, розвивальної, виховної, гедоністичної, естетичної, емпатійної, когнітивно-компетентнісної, комунікативної, плюральної, інтерактивної, емоційно-ціннісної, операційно-мотиваційної, проектувальної, стимулювальної, розважальної, інтеграційної, систематизаційної, самореалізаційної й самостверджувальної, сингуляторної (нескінченне уміння студентів досягти високих результатів через розв'язання літературно-мистецьких завдань за допомогою Інтернет-зв'язку, ІКТ, інноваційних технологій тощо), фасилітативної (від англ. facilitate – «полегшувати») – підвищення швидкості й продуктивності студента через

колективне сприймання мистецьких творів), творчої, заохочення до наукових досліджень, узагальнювальної, діагностичної, прогностичної, орієнтувальної, контролювальної.

На таких заняттях студенти оволодівають методами і прийомами роботи з художніми творами, здатністю аналізувати, інтерпретувати прочитане, зіставляти з іншими літературними й мистецькими текстами.

Унікальністю цієї форми вивчення літератури є одержання інформації від автора твору, можливість встановити «раціональне зерно» задуму, з'ясувати, для чого призначений текст, уточнити його художні деталі, символи й особливості декодування; стимулювання інтелектуальних процесів: образного й абстрактного мислення, асоціативності, фантазії, відтворювальної й творчої уяви.

На прес-конференціях розвивається культура почуттів, підвищується активність студентів, самостійність мислення, з'являються могутні емоційні імпульси для пошуків розв'язків проблем, які схвилювали під час читання, скорочується розрив між рівнем освіченості й рівнем загальної культури.

Антуан де Сент-Екзюпері називав спілкування найбільшою розкішшю на світі, а для майбутніх філологів спілкування з письменником — це не тільки обов'язок, а й радісне свято входження у світ мистецтва, абсолютно самостійні спроби наукового аналізу художнього тексту й оцінка його значущості в загальнолітературному континуумі.

Читацькі прес-конференції допомагають студентам засвоювати алгоритм аналізу художнього твору, поступово, покроково вчитися цього нелегкого мистецтва, культивують потяг до літературознавчої роботи.

Метою студентської прес-конференції з української літератури є усвідомлення національної своєрідності мистецтва слова (національного ладу життя, національної філософії й психології, національного характеру), художнього образу світу; осмислення багатогранності творчості митця й окремого твору; формування загальнокультурної й літературної та риторичної компетентностей читача, здатного емоційно сприймати

мистецький світ, духовно-естетичної системи цінностей, підготовка майбутніх учителів до життєдіяльності в полікультурному просторі: уміння вступати в бесіду, вести дискусію, будувати доповідь, опонувати виступи, повідомлення доповідей товаришів, готувати анотації, рецензії, критичні статті на прочитані твори.

Студентська читацька прес-конференція має такі різновиди: оглядова, проблемна, тематична, підсумкова, телевізійна, віртуально-дистанційна, аудіо-відеоконференція, в режимі онлайн.

Деякі методисти твердять, що читацька прес-конференція складається з чотирьох етапів: підготовчого, докомунікативного, комунікативного й посткомунікативного. Ми вважаємо, що в читацькій прес-конференції як багатоплановому педагогічному й методичному явищу доцільно виділяти три етапи: підготовчий, основний і підсумковий.

Алгоритм читацької прес-конференції враховує її мету, етапи підготовки та проведення й може бути таким:

1. На підготовчому етапі: повідомлення теми конференції; визначення мети; складання плану проведення; складання рекомендованого списку літератури; розподіл ролей (доповідачі, співдоповідачі, опоненти, рецензенти, критики); створення мистецької групи для інсценізації уривків творів, художнього читання й мелодекламації утинків тексту, музичних інкрустацій; рекомендації з підготовки до конференції; консультування та репетиції з мистецькою групою; підготовка «сценарію» конференції та його матеріально-технічного забезпечення; інструктаж про зміст і способи виконання літературознавчих дослідницьких студій.

2. Основний етап: оголошення теми й мети конференції; виставка художніх творів; виголошення доповідей, співдоповідей, виступів, повідомлень; чергування наукових аналізів художніх текстів із інтерв'юванням письменника, літературознавчими студіями та мистецькими роботами; оцінна діяльність того, хто веде конференцію; активізація

інтелектуального дослідницького багатоголосся тексту; проблемні бесіди, дискусії, полілоги; літературна вікторина.

3. Підсумковий етап: оголошення результатів прес-конференції (колективне або із залученням незалежних експертів); оцінка моделі читацької прес-конференції; заохочення студентів до самооцінювання; оцінка особистої відповідальності за результат; висновки, пропозиція нових проблем дослідження.

Читацька прес-конференція зазвичай передбачає наявність щонайменше трьох-чотирьох частин (часто п'ятьох-шістьох):

- зустріч-полілог із письменником;
- теоретична, де виголошуються доповіді;
- практична: обговорення основних положень доповіді, виступи співдоповідачів, опонентів, а інколи й письменників або й експертів;
- художня (мистецька): художнє читання, мелодекламація уривків твору, інсценізація уривків прози або драматургії, концертні виходи тощо;
- виставка художніх творів або інколи виставка ілюстрацій за текстами, які розглядаються;
- літературна вікторина;
- оцінні виступи літературознавців, критиків.

Подаємо орієнтовний план вивчення роману Ганни Арсенич-Баран «Муська»

1. Веселкові барви життя і творчості: Ганна Арсенич-Баран – поетка й прозаїк, кандидат філологічних наук, доцент, очільниця Чернігівської ООНСПУ, лауреат премії імені Михайла Коцюбинського. Діалог студентів із авторкою твору як міні-портрет письменниці.

2. Мелодекламація утинку роману «Муська» [1, с. 15-16].

3. Художня система роману.

4. Жанрово-стильові особливості роману «Муська. Історія одного життя».

5. Генеральний принцип організації тексту у творі (метод зіставлення – протиставлення – зіткнення; метод романічного вінка новел, туго переплетених головними мотивами і долями героїв; метод мозаїчної композиції колективних портретів родів; метод циклічного поєднання частин у ціле, коли історії замкнуті самі в собі і ні в яку іншу новелу не розімкнуті; метод довільного сполучення самостійних новел, які стають в образних потоках взаємозумовленими частинами однієї панорами тощо).

6. Інсценізація уривку новели «Баба Юльця» [1, с. 39-42].

7. Образна система роману (загальна характеристика).

8. Вікторина за романом.

9. Драматичний потік життя Муськи. Буття героїні як частка буття й духу українського народу.

10. Доля батьків, дідусів і бабусь Муськи.

11. Мусьчині опікуни-покровителі: професор Басистий Орест, хрещений батько Петро Ключівський, чоловік Федір Хорунжий.

12. Гарантул – уособлення тоталітарної системи.

13. Діти й онуки Муськи як цвіт нашої нації.

14. Художні особливості роману.

15. Бесіда за твором «Муська. Історія одного життя»:

1. Новела як ціле – сконденсована форма, яка передає один епіцентр думки і настрою, розкриває характер переважно в одному моменті його розвитку. Роман – розгалужена форма твору з багатьма епіцентрами, з докладно-поступовим зображенням характерів у ряді ситуацій.

Як ви поясните феномен утворення такої форми в літературі, як роман у новелах (взаємопроникнення двох антиподів)?

2. Прокоментуйте думку літературознавця В. Шкловського із його «Повісті про прозу»: «Жанри стикаються, як крижинки під час криголаму, вони торосяться, тобто утворюють нові сполучення, які виникають із єдності, що існували раніше. Це наслідок нового переосмислення життя... Злами

жанрів відбуваються для того, щоб у зрушенні форм виразити нові життєвідношення».

3. Розшифруйте композиційну схему роману Ганни Арсенич-Баран «Муська. Історія одного життя».

4. Відшукайте романічні нитки, за допомогою яких зливаються докупи всі шість новел у творі.

5. Колись Гете написав, що новела «нагадує зелену рослину, яка над корінням виганяє сильну стеблину з міцним зеленим листям і зрештою увінчується квіткою; але вона мусила з'явитися і все зелене листя лише для цього й росло, без квітки не варто було б його ростити» [2, с.158]

Яка із шести новел роману Ганни Арсенич-Баран «Муська. Історія одного життя» вигнала найяскравішу квітку або, кажучи просто, вас вразила найбільше й чому?

Мирослав Дочинець вважає, що новелу слід писати так, щоб її можна було опорядити в рамку, як портрет чи акварель.

Які з новел «Муськи» можна назвати колективним портретом?

6. У якій новелі роману, на Вашу думку, уся міць схована, як в айсбергу, під водою? Свою думку аргументуйте.

7. Яку новелу з роману «Муська» можна порівняти з написом на камені чи персні, коли на дуже маленькій площині треба було помістити значний зміст? Чому авторці в новелі «Баба Юльця» вдалося небагатьма словами сказати дуже багато?

8. Доведіть, що всі шість новел роману вторгаються в усі клітини складного суспільного організму й наповнені великим обсягом психологічних переживань, глибинним проникненням у феноменальні явища життя?

9. Василь Фещенко у студіях про новелу зазначає: «Підзаголовки «роман», «драма», «новела» відразу вказують на те, в яку систему художнього мислення читач увійде. Це наче двері у зовні замкнутий, але рухливий всередині світ...» [2, с.195]

Ви вже вивчили особливості романів у новелах Ю.Яновського «Вершники», «Чотири шаблі», Олеся Гончара «Тронка», М. Матіос «Майже ніколи не навпаки». Розкрийте специфіку композиції роману в новелах Ганни Арсенич-Баран «Муська. Історія одного життя». Як авторка простежує долю головної героїні? Чи допомагає Вам переведення променів зору на Муську від одного персонажа до іншого глибоко сприйняти внутрішній світ героїні?

10. Прокоментуйте думку літературознавця Василя Фащенко: «Через те, що новела має в собі обмежене коло зв'язків, за частиною пізнає ціле і несе переважно одну проблему, один мотив з варіаціями, – вся її площа збирає всі промені в пучок, щоб був вогонь» [2, с.492].

11. Доведіть, що в новелах роману «Муська» кожна образна одиниця прямо або опосередковано звернена до фокуса тексту.

12. Доведіть, що на стилі кожної новели відбивається відображуваний час (соціально-психологічний типаж героїв, культура слова).

13. Літературознавчі дослідницькі студії студентів:

- «Як багато важить слово» (І. Франко): Вчитуємося в окрему фразу роману (аналітичні, філософські роздуми майбутніх словесників).
- Злива асоціацій, породжених художніми образами твору.
- Домінантні художні деталі окремих новел роману.
- Панорамне бачення твору: Зазираємо в душу тексту.

Душею читацької прес-конференції за романом Ганни Арсенич-Баран «Муська» має стати сама авторка. На щастя, вона є надзвичайно цікавою й неординарною особистістю. Пані Ганна годиться на все: чудовий викладач, знавець української мови, поетеса і прозаїк, наділена вродою, голосом та іншими багатьма звабами й чеснотами. Отож, щоб розкрити її веселкові барви життя і творчості, запропонуємо діалог викладачів і студентів із авторкою роману як міні-портрет письменниці.

Професор Світлана Жила: Про що Ви думаєте в Чернігові й у рідному селі Нижній Березів на Косівщині — гірській колиці народної сили й духу, де Ви прийшли у світ... і світ побачив Вас? Чи мистецький простір Чернігова є для Вас енергетичним?

Пані Ганна Арсенич-Баран: Складно сказати, про що думаю. Уважаю, що тут необхідно говорити про те, що відчуваю. Нижній Березів – це родова земля, особливий світ, із якого я вийшла і якому завдячую тій основі, на якій вибудовано все моє життя. Кожен раз, перебуваючи на батьківщині, відчуваєш особливу притягальну силу цієї землі, надзвичайно потужний дух, закорінений в українськість та рідність. Любити й відчувати Березів – це як любити й відчувати матір.

А от Чернігів – це як коханий чоловік. Я в нього закохалася з першого погляду. Про це пишу у своєму нарисі «Мій Чернігів». Ця енергетична земля тримає біля себе дуже міцно. Та й не хочу я вириватися із цього простору мистецтва й історії.

Студент Дмитро Баєнко: Пані Ганно, чому Ви так чітко тримаєтеся за родове прізвище?

Пані Ганна Арсенич-Баран: Бо воно моє. Бо я свято шаную пам'ять про свого батька, свою родину, яка поклала на вівтар свободи України життя й долі своїх дітей. Хоча й мій чоловік для мене дуже дорогий, тому в усіх документах, як науковець я лише з його прізвищем. А от літературне ймення залишаю зі своїм родовим.

Студентка Ірина Подорван: Іван Франко твердив, що все, що лежить за рамками нації, — те від лукавого. А як Ви думаєте? Чи усвідомлюєте себе як україноцентричну письменницю?

Пані Ганна Арсенич-Баран: Так. Хоча про це повинен сказати мій читач. Але якщо чесно, то мене завжди цікавить історія й доля мого народу. Навіть якщо я пишу про інші нації, усе одно проєктую ті події на українські реалії.

Студентка Ольга Клименко: Чому вважаєте рідну мову наймилішою й найсолодшою в цілому світі?

Пані Ганна Арсенич-Баран: Бо вона така і є. Що є краще за рідне?

Студентка Вікторія Палієнко: У яких іпостасях Ви є найприроднішою (письменницькій, науковій, викладацькій чи в образі їмості)?

Пані Ганна Арсенич-Баран: Я не буваю неприродною. У всіх своїх виявах я така, яка є. Як письменник я щиро мовлю до свого читача. Як науковець намагаюся працювати чесно й глибоко. Як викладач ділюся зі слухачами всім, що знаю сама. Як їмость не люблю фарисейства. Я дружина священника, яка живе в сучасних реаліях. Уважаю, що Бог – це не ритуали й напускне святенництво, а добротворення.

Студентка Аліна Кравченко: Як виник задум написати роман?

Пані Ганна Арсенич-Баран: Задум зародився дуже давно. У 1990 році влітку товариство «Меморіал» проводило розкопки на місцях колишніх районних будинків НКВС. На одних із таких розкопок у селищі Яблунів Косівського району я побувала. За свідченням очевидців, там мали бути закопані (даруйте за такий цинізм, але саме закопані, бо їх не хоронили як людей) рештки замордованих радянською владою бійців УПА. Коли почалися розкопки, то стало очевидним, що цих тіл кілька десятків. Особливо вражали жіночі останки. Скелети з косами до колін, із дитячими тілами на руках. Патологоанатом, який працював у цій експедиції, засвідчив, що всі ці жінки перед тим, як їх убили, були жорстоко зґвалтовані. Це вразило мене настільки, що я довго ходила під враженням.

Потім образи тих жінок з'являлися в деяких моїх оповіданнях, та я не наважувалася дійти до опису зґвалтування. Якось з'явився задум написати про жінку віку моєї мами чи трохи молодшу. Чомусь це покоління мене дуже цікавило. І пазли склалися. Я побачила зґвалтовану Мусьчину маму і саму Муську. Роман писався й обдумувався довго, якісь «шматки» записувала в різних блокнотах, на якихось клаптях паперу, щось занотовувала на комп'ютер. Та все ж не бачила цілісної картини. І от нарешті минулої весни

настала якась одухотворена мить, коли я зрозуміла, що це має бути роман у новелах.

Кожна новела – то історія життя людини, яка для Муськи мала надзвичайно важливе значення. Тоді за два тижні був написаний роман. Коли книга вже вийшла, відбулося кілька презентацій, одна людина, яка навчалася в Донецьку, проходила на Донбасі діалектологічну й фольклористичну практики, сказала мені, що на Донеччині маму називають муською. Я була вражена, бо не знала цього, підсвідомо дала своїй героїні таке ім'я.

Світлана Жила

Роман «Муська» засвідчує, що за Ганною Арсенич-Баран велике літературне майбутнє. Вона (нівроку їй!) талановита й працьовита, й можна багато говорити про її поетичні й прозові знахідки, але сьогодні в нас розмова про її жанрову контамінацію — роман у новелах, текст іншого художнього виміру й рівня. Філологи відчують за ним споріднену душу.

Художня система «Муськи»

Колись я запитала в пані Ганни Арсенич-Баран, у межах якої художньої системи написано роман, на що вона відповіла: «А це вже ви визначите самі».

«Муська» має прикмети неореалістичної й екзистенціальної поетики. Йдучи за поетикою неореалізму, авторка послуговується реалістичним типом художнього мислення: правдиво відтворює суспільно-побутову атмосферу західного й східного регіонів різних років ХХ-ХХІ століття, зображує різні суспільні типи, заглиблюється у внутрішній світ персонажів, подає психологічні зрізи душевних станів своїх героїв і героїнь, висвітлює протилежні первені у людських душах, змальовує особливості характеру Муськи та тих, хто її оточує, проявляє увагу до повсякдення головних і другорядних осіб. Сюжет письменниця розгортає за правилами реалістичної манери письма, вдається до філософсько-аналітичного заглиблення в тоталітарну дійсність України й формування держави й нації за Незалежності.

У своєму екзистенціальному конструюванні світу й людини авторку цікавить феномен людського буття в різноманітті повсякденного життєвого досвіду (пригадаймо фінальний утинок новели «Баба Марта»: «Сосничів із його історією в історіях життя багатьох його мешканців, баба Марта, яка заклала основи розуміння світу й людей, дали Мусьці фундамент для подальших вчинків і дій, отой стартовий майданчик, із якого людина йде у грішний світ [1, с. 39].

Письменниця переймається дослідженням абсурдності соціального середовища і його впливу на долю героїв, не лише головних, але й другорядних. У її тексті наявні не лише розколотість, розчакненість людини, якій випало жити в тоталітарній системі, але й подолання бар'єру відчуження, який відмежовує персонажів від гармонії й щастя, свобода вибору, безперервна боротьба за те, щоб лишитися собою. Багатьом героям роману властива роздвоєність душі: «Це подвійне життя, коли думаєш одне, а говориш інше, діти вбирали з дуже ніжного віку» (1, с. 28). Бабі Марті «не раз доводилося ввечері годувати партизанів, а вдень іти куховарити до гарнізонників. Таке двояке життя виморювало й утомлювало. Іноді напруга стихала, а часом зашкалювала»[1, с. 15]. Бабі Юльці – «випадіння» зі своїх обов'язків («стояла якомсь осторонь Мусьчиного виховання», «минав за роком рік, а баба Юльця ніяк не входила в Мусьчине життя») [1, с. 39, 43], над професором Орестом Басистим висить небезпека: то «потрапити далеко не на курорти» [1, с. 51], коли «совіти ввійшли у Львів», то поїхати до білих ведмедів під час евакуації у війну заводу [1, с.52], а після війни, «коли знову чутно було арешти, він теж потрапить у число неблагоннадійних» [1, с. 53].

Муська в Донецьку була білою вороною [1, с. 134], а її син Василько почувався чи то скривдженим, чи озлобленим і не дозволяв однокласникам говорити до нього російською, адже ходили з братом «чи не в єдину в Донецьку українськомовну школу – і не хотіли, щоб там їм нав'язували чужу мову» [1, с. 134].

Герої роману задумуються над сенсом людського існування, вірять у Бога й ангелів-охоронців. Мусьці її ангел-охоронець здавався в образі матері, яку не знала й ніколи не бачила, «навіть не знає, що за добрий янгол охороняє цей у любові народжений дім»; професор Орест Гнатович Басистий думає, що охороняє його добрий ангел. Розмірковують про провини й відповідальність: «Хіба мало заробила її рідня гріхів? Найперше угодовством і прислужництвом баби Марти. Не мала права її судити, хто зна, як сама вчинила би в тих обставинах, але знала, що то гріх і Бог за те карає. Часи були такі, що частина людей пристосовувалися до обставин: і баба Марта, і професор Басистий, і Килина, і сама Муська з Федюрком... Чи то не часи, а люди. Люди творять часи. Пристосуванство породжувало подальший перебіг історії, породжувало вивихнуту свідомість, творило трагедію народу. І нині вже внуки й правнуки цих пристосуванців гинуть у новій війні» [1, с. 141].

Головна героїня роману Муська далека від одновимірності, перебуває в постійному душевному русі й пошуках – це не звичайна й одночасно звичайнісінька жінка зі своїми слабкостями. Вона любила свого чоловіка, та коли Федюрко постарів (старший за дружину на 13 років), а життєві клопоти стомили тіло й почуття, то Муська готова навіть до перелюбу:

«Усю ніч промучилася – провалялася по холодній постелі, а на ранок подумала, що не опиратиметься Вікторовим залицанням, бо стужилася за ласкою й чоловічою увагою» [1, с. 127].

Переступу не відбулося лише тому, що Федір приїхав з відрядження й своїми палкими почуттями заспокоїв Муську.

Отже, засадничим у романі є неореалізм із високою екзистенційною заданістю.

Авторка є майстринею композиції. Роман нагадує гарно збудований міст через гірську бурхливу річку. Знаєте такі підвісні дерев'яні мости, що поки його переходиш, то не зупиняєшся, а швидко йдеш, і тобі аж дух забиває і від швидкої ходи, і від п'яного смерекового запаху й гриміння бурхливих потоків, що бурунються й піняться внизу?

Жанровою особливістю роману є її новелістична структура, в якій розгортаються ситуації навколо головної героїні Муськи, що дозволяє мисткині показати її як живу людину зі своїм світом почувань, переживань і думок, витворити її панораму життя. Ріка часу несла Муську від власних пелюшок до пелюшок онука від сина Василька, який загинув.

Після прочитання «Муськи» згадалися чомусь Іваничукові роздуми про письменницький досвід: «Коли ж новелістична манера наскрізь проймає роман, то він ніяк не може народитися товстішим, ніж у десять-дванадцять аркушів; якщо новелістична композиція туго його організовує, то запевняю вас: читач не відкладе книжки, поки не добереться до її останньої сторінки, навіть якби довелося йому замість жарівки засвітити свічку» [3, с. 184].

Знаю, що саме так було не тільки зі мною, а й із моєю донькою, колегами, студентами та іншими реципієнтами, які захопилися «Муською». Справді, пані Ганна народила твір особливого якогось смислу й духу. І не знаю, що тому є причиною: чи наша історія, з якою, як писав Володимир Винниченко, не можна знайомитися без брому, чи сучасна війна нашого народу з російським окупантом, що оголила наші нерви. Як тут не згадати думки Петра Сороки: «Кожна книга, як і людина, має свою енергетику – світлу, темну, потужну, кволу... Книги великих письменників – це насамперед твори потужної енергетики. Я певен: цю енергетику можна виміряти спеціальними приладами, і там, де стоять прізвища класиків, вони зашкалюють. Але нам, великим читальникам, прилади не потрібні, ми маємо щось значно чутливіше й надійніше за них – серце» [4, с.27].

Роман Ганни Арсенич-Баран «Муська» композиційно оформлено як історію людського життя. Мирослав Дочинець у книзі «Світло семи днів: Маленькі історії для душі» в інтерв'ю «Писати...» твердить: «...Світ ненаситно потребує історій. Бо історії – це не втеча від дійсності, а засіб пересування, що допомагає розібратися з хаосом життя» [5, с. 198–199].

Ця складна модель світу героїні, показана у процесі становлення й розвитку, в минулому й теперішньому, та її найрідніших людей, а також тих

покидьків, які руйнують внутрішню гармонію жінки. Авторка змушує читача дивитися на Муську очима того чи того персонажа. Вона виписує життя Марії через сприйняття її іншими дійовими особами, а також через психологічні зрізи екзистенції головної героїні, що допомагає читачам зрозуміти її сильний характер.

Структура книги чітка й виразна. Генеральний принцип організації тексту – метод романічного вінка новел, туго переплетених головними мотивами й долями героїв.

П'ять новел написано про людей (окремі роди), їхні радощі й печалі, клопоти, тривоги, про біль їхньої пам'яті, у якій живе відлуння народних трагедій (доньку Марти Колонкевич Мирославу, учасницю УПА, закатовано; Юльця Урбанович втратила сина Василя, який воював в УПА, а Муська – свого сина, який кинув Міланську оперу й пішов на фронт у добровольчий батальйон; у Килини Хорунжої репресовано батька-священника; професор Орест Басистий змушений залишити рідний Львів, його дружина Міля розлучилася з батьками, які виїхали до Польщі).

Не випадково всі новели мають називні заголовки: «Баба Марта», «Баба Юльця», «Професор Басистий», «Федюрко», «Василько».

У цих новелах виразно пульсують питання життя і смерті, любові, дітей і батьків, вини й спокути, проблеми бездержавної нації: існування української мови, війни й миру, екзистенції національного буття, стосунки росіян із сусідами, окреслені колоніальною зверхністю, Росія як перманентна загроза для українців, проблема проросійського Донецька, проблема пристосуванства.

І лише в одній новелі, яка має символічний заголовок «Тарантул», ідеться про тирана, самодура, нелюда-полковника Никанора Родімцева, начальника Донецького обласного КДБ, колишнього працівника МГБ, НКВД й усіх радянських контррозвідок, огидного павука, у сітях якого опинилася Муська, як і колись її мама Мирослава. Алегоричний образ Родімцева,

котрий експлікується у вигляді жахливого павука-тарантула, який живиться кров'ю своїх жертв, асоціюється з образом тоталітарної системи.

У «Мусьці» історія поєдналася з сучасністю. Головне і для Марти, і для Муськи, і для Килини та історія, яка живе в людині, а також її стосунки зі своєю душею. Історичні реалії з життя УПА вросли в щодення головних і другорядних героїв роману. Покоління українців оповиті смутком утрат своїх дітей, друзів, рідних. Згадуються думки Юрія Шереха про три прокляття українців як їхню трагедію: «Прокляття тучності й родючості чорнозему. Прокляття перехресних шляхів (чайка при битій дорозі). І прокляття відкритих кордонів» [6, с. 545].

Додамо й четверте: зажерливий сусід, який лицемірно твердить і зараз у Європі, що любить братів-українців, а в Україні вбиває не тільки воїнів, які захищають рідну землю, а й мирне населення прифронтових територій.

Від обрїю Муськи авторка йде до долі жінки в Україні... Сильну й розумну Муську народила вродливиця й розумниця Мирослава, а виховала працьовита й мудра баба Марта. Ці архетипні жіночі образи в романі – згустки безмежної любові – сповна відчули біль існування в жорстокому світі. Психологи твердять, що в Україні 5 чи 6 поколінь жінок живуть у постійному страху за своїх дітей (голодомори, війни, довге буття бездержавного народу).

Отже, твір Ганни Арсенич-Баран «Муська» за жанровою матрицею є таким утворенням, у якому природно поєднуються суспільні й психологічні основи буття людини взагалі й жінки зокрема. Жанровий різновид новелістичного психологічного роману дозволив авторці висунути на перший план кількох персонажів із яскравими долями й змоделювати їх як у кінематографі «крупним планом». Вони є головною пружиною сюжетного розвитку й у новелістичній структурі роману змальовуються в тих вимірах, які потрібні для аналізу й відтворення не тільки їхнього особистого досвіду, а й внутрішнього світу Муськи. Тут взаємостосунки персонажів

вибудовуються за допомогою сюжету, який є цілісним, із завершеними сюжетними клубнями.

Вагомим доповненням до змісту й форми роману є чудове поліграфічне оформлення видання, у якому використано розкішну ілюстрацію Світлани Козинської. Вишукане візуальне оздоблення занурює читачів у роздуми про будні й свята, радощі й печалі Муськи, яку ми встигли вже полюбити.

Аспірант Іван Баран

Специфіка композиції роману в новелах Ганни Арсенич-Баран «Муська»

Роман у новелах – традиційне явище для світової літератури. Цей жанр міцно врослий у тіло світового літературного процесу іще з часів т. з. «крутійського роману» часів Високого Середньовіччя у Європі. Проте, дотепер автори з усього світу продовжують експериментувати жанром, який дає широке поле для нових можливостей структурної організації тексту.

Українська література як один із елементів літератури європейської теж має значний список романів у новелах, які мали значний вплив на формування, особливості функціонування та розширення жанрового різноманіття нашої національної літератури. До цього переліку можемо уналежнити: «Вершники» Юрія Яновського, «Тронку» Олеся Гончара, «Майже ніколи не навпаки» Марії Матіос. Навіть, певною мірою, один із головних прозових творів класичної української літератури – «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного.

Тож можемо констатувати, що Ганна Арсенич-Баран не перериває традиційні тісні зв'язки українських письменників із жанром роману в новелах, а продовжує і творчо переосмислює його в реаліях третього тисячоліття.

Відзначимо, що перед автором прозового твору розглянутий нами жанр відкриває широкі можливості щодо акцентуації фабули на основних елементах історії, особливого виділення стрижневих конфліктів у творі. Творець використовує новели, наче архітектор елементи будівлі, наче

конструктор, який із маси деталей вибудовує міцну структуру. Так і письменник витворює з новел унікальну історію, має змогу розповісти її цікавіше і гостріше, аніж за послідовного розгортання сюжету.

Концептуально роман у новелах мусить підпорядковуватися певній метаїдеї, певній основі, яка буде скріплювати між собою цілісні і завершені ідеї, які автор пропонує читачам ув окремих новелах. Таким елементом у романі Ганни Арсенич-Баран «Муська» є головна героїня твору – Марія. Саме її художній образ є ідейним і композиційним ядром роману. Структура «Муськи» підпорядкована головній героїні так, як об'єкти зіркових систем підпорядковуються найбільш масивним світилам у космосі.

Кожна новела роману дозволяє нам глибоко проникнути у характерні риси особистості Марії, побачити її як у межових, так і в побутових ситуаціях, глибше розкрити її «тло»: походження, зв'язок з іншими персонажами, найбільш важливі події, які вплинули на психологічний портрет героїні. Новели – це елементи мозаїки, які автор складає у цільну картину. Картину нової української жінки – освіченої, успішної, яка не втратила зв'язку зі своїм корінням і змогла виростити достойних нащадків, попри жахливі події, які сталися із нею.

Сюжетна структура роману в новелах має певну типологію за формою побудови змісту і розташування новел у структурі сюжету. Щоб не переобтяжувати твір, Ганна Арсенич-Баран обрала для нього послідовну структуру, при якій читач може поетапно прослідкувати розвиток історії в художньому тексті. У «Мусьці» ми проходимо разом із героїнею всі ключові моменти її життя, навіть здобуємо необхідну для розуміння характеру Марії порцію знань про історію її родини. Без цього сюжетного елементу поведінка головної героїні, а також багатьох персонажів другого плану, мала б вигляд невмотивованої та нелогічної. Уже навіть із цього композиційного рішення читач може зрозуміти, що структура твору як поетапне розкриття життєвих перипетій Марії була не випадковим вибором автора, а сюжетний конструкт планувався і викристалізовувався не навмання, а з чітко

продуманою метою – дати ґрунтовне зображення психології української жінки.

Композиційна організація «Муськи» дає змогу авторові підпорядкувати метазавданню ще й систему персонажів твору, зробити дві системи (персонажів та композиції) взаємозалежними, як добре підігнані одна до одної шестерні великого літературного механізму. Кожен персонаж, що виринає в сюжетах як окремих новел, так і в наскрізному, є призмою, крізь яку читач може поглянути на героїню. І, наче призма, герої другого плану пропускають крізь себе духовне світло Марії, змінюють його, надають йому новий, часто несподіваний, вектор руху. Структура композиції твору допомагає системі персонажів бути більш акцентованою, випуклою. Вона локалізує увагу і мислення читача на конкретному епізоді чи конкретному персонажеві.

Як наслідок, ми бачимо не просто одномірного персонажа, який замкнений сам у собі і є лише кадавром, квазігероєм, а отримуємо багатогранну і різнопланову особистість, яка, наче під об'єктивами камер, розглянута нами з різних кутів.

Проте, недоцільно буде говорити, що вплив композиційної структури «Муськи» на текст обмежений лише її взаємовпливом із системою персонажів твору. Варто також відзначити, що у структурі роману в новелах реалізується і єдність хронології життя героїні разом із історією Української Держави. Кожен окремий епізод із життя Марії не бере до уваги лише особисте життя героїні, але й зачіпає пласти політичного, економічного і соціального життя української нації у другій половині ХХ століття, проводить читача етапами нашої історії, де кожна новела – окремий щабель у складній історичній ситуації, кожна новела дає змогу відчутти колорит різних десятиліть ХХ століття. Таке поєднання загальнонародного і особистісного планів реалізується зокрема і структурою тексту.

Можемо твердити, що композиція «Муськи» – це продуманий і ефективний інструмент, який автор вдало використовує для грамотного підсилення своїх ідей і важливий елемент художньої довершеності твору.

Студентка Ольга Клименко

Образна система роману

Тримаючи в руках книгу, читаємо назву «Муська». Історія одного життя. Але ця книга про життя всієї України майже за сто років. Образна система твору складається з понад 30 доль героїв, які переплітаються з долею головної героїні. У цій книзі поєднані 6 новел, вони відкривають світ людей, які вплинули на Муську. Перша новела «Баба Марта», у ній розповідається про долю жінки, яка не змогла вберегти дітей від страшних обставин, але врятувала онуку. Однією з яскравих героїнь є Марта, яка мала неабияку внутрішню красу та сильний характер водночас. Марта вбачала у Мусьці єдину опору й надію в житті. Батьки Муськи, хоч і не активно задіяні в романі, але розповіді про них з уст баби Марти дають чітке поняття, що «тато й мама, молоді й палкі, пішли воювати за свободу свого народу». Мати Муськи – Мирослава завжди любила українську мову й уже в 12 років мала недитячі ідеї та запитання. Василь був дуже розумним і мав лікарську інтуїцію. Якби не війна, то був би з нього неабиякий фахівець. Але свої долі вони віддали Україні. У романі описане протиславлення Марти – бабця Юльця, яка не дуже хвилювалася вихованням Муськи, бо в неї були свої справи. Доля батьків, дідів, бабусь дає підґрунтя для розуміння того, як відбулося становлення дівчини.

Цей твір розкриває протистояння Сходу і Заходу, тоталітарної системи та національного буття. Представником тоталітарної системи є Тарантул, який у молодості «пачками розстрілював людей», скалічив долю Мирослави та посягав на Мусьчину свободу. Але у творі є також і Мусьчині опікуни-покровителі, можна сказати «янголи-охоронці»: професор Басистий Орест, хрещений батько Петро Ключівський, чоловік Федір Хорунжий, які допомогли Мусьці і не дали їй розбитися, мов кришталь.

Образна система розмаїта, кожен герой має свій унікальний характер, свою позицію щодо життя. Автор майстерно поєднав усіх героїв та зміг виплести нитку долі героїні.

Студент Дмитро Баєнко

Вікторина за романом в новелах «Муська. Історія одного життя».

1. На початку твору Муська говорить про те, що помітила як жінки подобаються або не подобаються чоловікам певної професії. Чоловікам яких професій, на її думку, подобалася вона сама? (Художникам, музикантам, а ще, як не дивно, сантехнікам і юристам).
2. Історія кохання кого із Сосничева могла бути покладена в основу роману чи навіть серіалу? (Історія кохання Миколи та Галини)
3. Хто з героїв твору проміняв землю на навчання, яке в майбутньому стало для нього життям? (Орест Басистий)
4. Як звали побратима і найліпшого друга батька Муськи, Василя, і ким він доводився останній? (Петро, хрещеним батьком).
5. Де навчалася Муська і чому саме там? (Донецьк, жила в професора Басистого).
6. Чому Никанор Родімцев змінив своє ім'я і волів ніколи його не згадувати? (Змінив ім'я після невдалого пограбування, де вперше побачив убивство, після чого пішов до НКВД і змінив ім'я, щоб ніхто не знав, що він колись був замішаний у пограбуванні магазину).
7. Хто дав прізвисько Тарантул Никанору Родімцеву? (Валерія, жінка Богдана і невістка Ореста)
8. Як відбулося перше знайомство Никанора і Муськи? (Та відчиняла двері квартири професора Басистого, а Никанор ішов на службу, побачивши її подумав, що вона галюцинація).
9. Як Родімцев змусив Муську одружитися з ним? (Поставив перед вибором, доносити кагебістам на всіх в університеті й удома або одружитися з ним).
10. Хто врятував Муську від Тарантула? (Федюрко).

11. Хто став першим справжнім чоловіком Муськи? (Федюрко Хорунжий, одружилися, коли та була третьому курсі).

12. У честь кого назвали Муська з Федюрком свого другого сина? (на честь діда Василя, Мусьчиного батька).

13. Як склалася доля сім'ї Хорунжих за часів незалежності?

Студетка Ірина Подорван

Драматичний потік життя Муськи. Буття героїні як частка буття й духу українського народу

Часом люди вважають, що їм не вистачає драми в житті. Якщо ж брати до уваги нашу героїню, навряд чи вона могла б пожалітися на це, оскільки навіть народження Муськи – це вже драма.

Мати Муськи, Мирослава, народила її в не найкращий час для виховання дитини, через що спричинила хвилю обурення у своєї матері. Друга світова війна – це трагедія для усього українського народу, для Муськи, зокрема. Але лише згодом вона зрозуміє всю жахливість війни, яка виявляється не лише в смертях, а й у людях, яких народжує ця система.

Її батьки, Мирослава і Василь, хотіли перемоги і стали безпосередніми учасниками війни, партизанами. Молоді, палкі серця не могли залишитися осторонь усіх тих подій і поплатилися за це життям.

Це ще одна драма в житті Муськи. Вона осиротіла через війну, яка згодом нагадає про себе. Лише любов і мудрість Марти, її бабусі, врятували дівчинку. Образ Марти є показовим для української літератури. Це втілення української жінки-матері, берегині: люблячої, мудрої, готової до самопожертви. Вона попри всі перешкоди, негаразди, переживання, власний біль і страхи рятує свою єдину дитину і все життя оберігатиме її.

Незважаючи на таку щиру та сильну любов бабусі, Мусьці не вдається уникнути драматичного потоку її буття. Простежуються спільні риси між долею нашої героїні та всього українського народу. Попри всі перемоги, які ми здобували, нас все одно спіткають невдачі, біди, втрати.

Доля нашої героїні – це, безумовно, низка важких подій, які, так чи так, загартовують її, надають життєвої мудрості та показують життя таким, яким воно є: складним, печальним, непередбачуваним, а часом – бридким і безжалісним, і тільки сильна духом особистість здатна віднайти світло в цьому безупинному потоці подій.

Муська знайде у собі сили жити попри її драму. Війна, переховування, рання праця, самопожертва, життя поруч із зрадником, вбивцею батьків, садистом, людиною, яка є першопричиною її бід. На жаль, це не весь список.

Український народ страждає від росіян, які ще вчора казали про дружбу й робили вигляд доброзичливого сусіда-брата.

Муська, як і український народ, мала під боком того, хто спочатку шантажем заманив її до свого лігва, намагався задобрити, отримати повагу, підкорити, а коли не вдалося, спробував зробити це силою.

Зазвичай після дощу з'являється веселка. Так і для Муськи доля принесла яскраві барви. Вона знаходить своє кохання, здобуває душевний спокій, настає затишшя... перед бурею.

За незалежну Україну Муська втрачає свого молодшого сина. Здавалося б, цим має вже закінчитися життя, замкнутися коло. Війна забрала в неї спочатку батьків, а потім сина. Але український дух влаштований так, що завжди знаходить промінь надії. Муська побачила його. Народження дитини – це символ відродження, щасливого майбутнього не тільки для неї, а й для усього українського народу.

Студентка Оксана Навоженко

Доля батьків, дідусів і бабусь у творі

Молода й гаряча Марта була сповнена романтичних мрій про прекрасних лицарів, але доля розпорядилася по-іншому. Батько Марти Думанської був львівським нотарем, котрий переконав дочку, усупереч її волі, вийти заміж за старшого й незнайомого пана суддю. Марта Думанська стала Мартою Колонкевич. Чоловік її, хоч і не був схожий на героїв роману,

але теж мав романтичну натуру й любив театр. Марту можна назвати справжньою берегинею сімейного вогнища, вона проявила раціональний підхід до господарювання. Марта якось інтуїтивно й майже зразу покохала пана Григорія, тонка натура якого закохувала її ще більше з кожним днем. Сімейне подружжя мало дуже теплі стосунки, з яких народилася їхня дочка – Мирослава.

Родина пана Колонкевича жила серед польської шляхти, але все ж таки, він відчував «...як озивається кожна жилка, як кожне рідне слово бурунить кров, здійсмає хвилю натхнення й виколихує любов». Григорій вважав, що порушити в родині цю тему зможе тільки тоді, коли дочка виросте. Він цього не встиг. Суддя Григорій Колонкевич помер улітку 1939 року від серцевого нападу, а сім'я залишилася в горі й самоті.

Настали непевні часи, і Марта закопала майже всі прикраси під яблунею біля маєтку. Вона не опустила руки й стійко оберігала свою оселю й родину під час війни.

Батько Муськи, Василь Урбанович, був розумним і чесним хлопцем, багато читав. Він навчався на лікаря у Львові, але кинув навчання й пішов у партизанку. Згодом, коли одружився на Мирославі, то й її залучив до підпільної праці в ОУН. Вони були закатовані за свою діяльність, але встигли народити прекрасну дівчинку – Марію (Муську)...

Марта виявилася дуже мудрою жінкою. Навіть попри свій біль утрати рідної дитини, змогла бути розсудливою й не пішла побиватися до райцентру, як мати Василя – пані Юльця, бо розуміла, що потрібно дбати про маленьку крихітку-онучку. Марта закопала свою гординю й стала працювати як проста селянка, щоб заробити на життя й на посаг для Муськи.

Пані Марта так гарно справлялася з куховарством, що жодне весілля не обходилося без її тістечок. Вона добре заробляла й забезпечувала хороше життя своїй онуці.

Баба Юльця майже не брала участі у вихованні Муськи. У неї було багато клопотів із дітьми, онуками й дідом Іваном. Також вважала, що більше

постраждала на відмінну від свахи, бо її родина була вислана до Сибіру. Юльці дуже боліла утрата свого сина Василя, вона його любила найбільше й кожен раз, як бачила Муську, той біль повертався й спалахував знову.

Коли помер дід Іван – батько Василя, Марта порадила піти на похорон. Баба Юльця влаштувала фальшиву гру любові до онуки, але Муська вперше в житті серцем відчула якусь відразу до цієї майже незнайомої жінки. Після цієї зустрічі Юльця намагалася бачитися з Муською не тільки в церкві, а й приходити в гості до Марти. Вони мріяли про ідеальне майбутнє своєї золотої дитини.

Одного разу баба Юльця привезла на тачці посаг для своєї онуки, щоб була пам'ять про батькову рідню. Обидві жінки сиділи на ослоні, згадували минуле й витирали сльози. «Зі сльозами падало на землю жіноче горе, лився безмежний й невиліковний жаль. Ці сльози оголили душу й породили той магніт, який притягуватиме жінок одна до одної все їхнє подальше життя».

Студентка Аліна Кравченко

Мусьчині опікуни-покровителі: професор Басистий Орест, хрещений батько Петро Ключівський, чоловік Федір Хорунжий

На життєвому шляху Муська зустріла трьох чоловіків, які змінили її життя та підтримували. Це професор Басистий Орест, хрещений батько Петро Ключівський та чоловік Федір Хорунжий.

Орест Басистий мав упертий характер і розумну голову. Він давній друг Мусьчиної бабусі, Марти. Бачив, що Муська розумна і їй цікава наука. Мріяв, що Муська приїде в Донецьк і буде навчатися, де він викладає. Так і сталося.

Муська жила у квартирі Басистого. Вона і навчалася, і прибирала в домі. Він дуже нею пишався. Цитую: «Басистий оббивав пороги в ректораті й наполягав, щоб дівчину ввели в список цих обранців долі». Мається на увазі той випадок, коли Муська мала стати ленінською стипендіаткою. Він вірив у неї і вважав, що вона цього варта.

Професор займався з нею, знаходив у дівчинці рідну душу, відчував, що ця дитина – його стареча надія. Завжди підтримував Муську в будь-яких її життєвих перипетіях. Навожу приклад із тексту: «...Орест Басистий завжди підтримував свою плеканку, був її опорою й порадиником. Часом бурчав, виявляв незадоволення, сварився, що вона не віддається науці так, як він хотів би».

Петро Ключівський – це Мусьчин нанашко, водій колгоспої машини. Він допомагав перевозити речі дівчини до Басистих. Петро дуже любив Муську. Чоловік був найвірнішим товаришем її тата, Василя.

Та найважливіший чоловік, який змінив Мусьчине життя, – це Федір Хорунжий.

Вони познайомилися тоді, коли Муська допомагала матері Федора, Килині. Дівчина допомагала приготуватися до його дня народження. Вона йому відразу сподобалася.

Усе змінилося в житті дівчини в той момент, коли Муська прибігла до квартири Хорунжих, тому що Тарантул напився, хотів її згвалтувати й розповів про себе та Мирославу, матір Муськи. Федір зателефонував батьку (впливовий чоловік) і після цього Никанор вибачився і повідомив дівчині, що їх розлучать.

Мусьці теж подобався Федюрко, але боялася, що щось може знівечити первоцвіт у її серці.

Але ж врешті-решт вони одружилися.

Федір дуже кохав Муську. Послухайте, будь ласка, цитату з тексту: «...Він працював, дбав у свою родину, відчував прилив нових сил. Кохав свою дружину й розумів, що всі романи, які були в його житті до знайомства з Муською, нічого не важили й майже нічого не залишили в його серці». Муська мала шарм, який спонукав його бути справжнім чоловіком, молодів душею біля неї і був ладен на все заради жінки.

Отже, ми можемо сказати, що дівчині дуже поталанило з чоловіками, які зустрілися на її шляху. Для Ореста Басистого вона була рідною душею, а для Федюрка – найкращою дружиною та коханою жінкою.

Студентка Вікторія Палієнко

Моральне падіння прислужників радянської влади. Образ Тарантула у творі Ганни Арсенич-Баран «Муська. Історія одного життя»

Роман Ганни Арсенич-Баран «Муська. Історія одного життя» складається з шести новел, котрі присвячені важливим особистостям у житті однієї жінки.

Одним з таких героїв є Никанор Родімцев, якому присвячена новела «Тарантул». У цій новелі письменниця порушує питання морального падіння особистості, висвітлює страшні реалії того часу.

Никанор Родімцев, або Тарантул, – типовий для того часу образ КДБіста. Ще з дитинства його доля була вирішена, Никанор був «безпризорником», потрапив до дитячого будинку, де радянська влада виховала його вірним собі. У каральні органи він прийшов переконаний у тому, що навколо одні вороги і їх слід знищувати. Письменниця висвітлила момент вербування дітей до лав каральних органів.

Першим виявом морального падіння героя можна вважати його ставлення до розстрілу, який йому доручили ще в молоді роки: «Було страшно і водночас солодко – ти вершитель людських доль, ти керуєш, жити комусь чи померти, у твоїх руках нікчемні життя людей, що обрали собі небезпечну стежку ворога народу».

Другим проявом морального падіння є ставлення героя до родини. У Никанора була дружина Ніна, яка під час війни перебувала в евакуації, за цей час у нього з'явилась інша жінка. Після закінчення війни дружина до нього повернулася, але він вже нічого не відчував до неї, то вирішив жити з обома жінками, що боляче ранило Ніну і вона померла. Смерть Ніни не засмутила Никанора, смерть взагалі не викликала в нього жодних почуттів.

Третім проявом морального падіння є ставлення Никанора до Муськи, його тиск на неї. У цьому епізоді письменниця дуже чітко показала становище Муськи: «Він зловив свою жертву, павутина обплутала ніжну комашку». Никанор силою маніпуляції змусив вийти за нього заміж. Він поставив її перед страшенним вибором, хоча одразу розумів, що працювати на органи вона не стане.

Найбільшим падінням є зґвалтування до смерті матері Муськи. Цей епізод найстрашніший та найогидніший у творі. Жорстокості додає те, що розповідь про це письменниця вклала в уста самого гвалтівника: «Я твою матусю силою взяв і тебе візьму. Вона піді мною померла, а ти піді мною житимеш і відчуватимеш задоволення. Вона на мене тими синіми очима дивилася – і вони ще синішими ставали від ненависті. А я ту ненависть хотів погасити – і гвалтував до знемоги. Вона непритомніла, її забирали, а за годину знов приводили – і я знов гвалтував її. Я був у цій справі ненаситним. Твоя матінка так і померла піді мною. Так і померла! Вона сниться мені часто, а ти своїми синіми очима лише нагадуєш ту хвойду, що померла від знесилення». Страшні факти того часу засвідчують, що це було реаліями.

Ганна Арсенич-Баран написала роман, який порушує важливі проблеми, котрі не залишають байдужим жодного читача і змушують переосмислити деякі аспекти історії та й свого життя загалом.

Студентка Марина Корж

Діти й онуки Муськи як цвіт нашої нації

Муська з Федором ростили двох чудових синів – Грицика й Василька. Після народження первістка Марія з головою поринула в будні материнства. Життя наповнилося щирими усмішками та невідомою радістю. Жінка проводила з сином увесь свій вільний час. Через кілька років з'явилася на світ друга дитина – Василько, Василик... Діти були різними і за віком, і за вдачею. Між собою хлопці ніколи не билися, не сварилися. Гриць дуже любив свого молодшенького, а Василь уважав брата за авторитета. Скільки ніжності, тепла, любові і турботи Муська віддала синам.

Та куди поділися роки? Час летів невпинно. Змужніли її сини. Грицик одружився, і невістка Валентина подарувала Марії онуків: Федюрка й Маруську. Григорій сказав, що про інші імена і чути не хоче, мабуть, Бог воліє, щоб росли продовжувачі його батьків. Другий син, Василько, теж не пас задніх. Він був особливим: скрізь устигав і йшов до своєї мети. Щирий, привабливий, з широкими плечима, просякнутий українськими ідеями. Він ніколи не дозволяв собі переходити на російську.

Як і кожна мама, Муська сподівалася, що на нього чекає велике майбутнє. І справді, під час вступу до Львівської консерваторії, йому не було рівних. А згодом, маючи неймовірний, неповторний тембр, співав у Міланській опері.

Тим часом на сході розгорталася кривава війна. Марія дякувала Богові, що її дитина у безпеці, бо ж такий відчайдух і сміливець, як Василь, одразу залишив би своє благополучне життя і повернувся додому, щоб мужньо захищати рідну Батьківщину.

Історія життя Василька вражає найбільше. Справдилися Мусьчині побоювання – Василько опинився у добровольчому батальйоні. Просила повернутися, мріяла, що одружиться, сподівалася, що і друга невістка прийде в їхню родину... До останнього вона не вірила, не могла плакати, хотілося померти... Люди казали, що збожеволіла... Немає її квітки життя, її Василька, на якого так багато надій покладала. Це рана на все життя. У такий важкий час приємною несподіванкою для Муськи стала звістка про те, що скоро народиться дитина Василя, додасть сили боротися з вогнем у грудях.

Діти й онуки – цвіт нації, саме в них продовження роду, здійснення мрій і сподівань на краще. Тепер Муська турботливо доглядатиме своїх онуків, і від того, які зерна добра, справедливості, мужності вона закладе, залежить не лише їх майбутнє, а й народу.

Студентка Ірина Подорван

Панорамне бачення твору: Зазираємо в душу тексту

Доля української жінки – це завжди драма, випробування, перешкоди на шляху до власного щастя. Зазвичай, жінка в українському літературному дискурсі – це нездоланна особа, яка, не зважаючи ні на що, виборює шанс на щастя.

Тема жіночої долі стає актуальною у важкі часи. Автори знову й знову повертаються до неї, щоб показати силу жінки, яка може витримати все і допомогти чоловікові здолати перешкоди. Не стала винятком і сучасна письменниця Ганна Арсенич-Баран, яка презентувала свій роман у новелах «Муська. Історія одного життя».

Сама назва нам показує, про що ми читатимемо, але розгорнувши книгу, ми бачимо перший заголовок, який жодним чином не пов'язаний із ім'ям Муськи. Від початку ми бачимо вже дорослу Марію, яка задовго до цього була Муською. Такий прийом підігриває інтерес читача, заохочує зрозуміти всі порухи душі цієї жінки, її переживання, страхи та біль, що наклав відбиток на її світосприйнятті. Авторка уміло переплітає новели, розмотуючи клубок подій із життя головної героїні, відображаючи соціально-психологічний типаж героїв та внутрішні зміни самої Марії, а колись – Муськи.

Ганна Арсенич-Баран використовує прийоми ретардації та ретроспекції, які виконують функцію доповненості реалій тексту, розширюють бачення, створюють панораму твору та заглиблюють читача у вир подій.

Роман у новелах «Муська. Історія одного життя» порушує велику кількість проблем, має різноманітні сюжетні лінії, які переплітаються між собою та пов'язані з головною героїнею твору.

У своєму романі авторка показала, що, не зважаючи на обставини, перешкоди, важливо не зраджувати своїх морально-етичних принципів, залишатися людиною, працювати на добробут свій і рідних, бути розсудливим у найважчих ситуаціях та ніколи не опускати руки.

Ганна Арсенич-Баран осучаснила просту істину: Сміливі завжди мають щастя. Хоробрість Муськи, Марти, Федюрка, професора Басистого

допомогла їм стати щасливими, подолати та витримати біди, які їм приготувала доля.

Роман у новелах «Муська. Історія одного життя» по праву можна назвати витвором мистецтва. У ньому переплітаються людські долі на фоні суспільних подій, які увиразнюють та загострюють життєві ситуації героїв. Майстерність авторки проявляється в умінні відчувати читача та побудувати розповідь у такий спосіб, щоб дістатися до найпотаємніших скриньок його душі, відчинити їх та змусити читача проаналізувати не тільки роман, а й своє власне життя.

Ольга Лілік, доктор педагогічних наук

Роман Ганни Арсенич-Баран «Муська» належить до тих творів української літератури, які надзвичайно цікаво читати і які варто вивчати.

Оскільки нові програми з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів відводять 4 години в кожному класі на розділ «Література рідного краю» та 4 години на розділ «Позакласне читання», то я рекомендувала би обирати цей твір для вивчення в одному із цих розділів програми для старшокласників. Такий роман не тільки зацікавить школярів, але й змусить їх замислитися над долею українського народу, виховуватиме патріотичні почуття.

Висновок

Досконала читацька прес-конференція – своєрідний твір мистецтва, в якому має проявитися талант письменника, особистість викладача й студентські яскраві індивідуальні інтелектуальні й художні начала. Викладач, крім основних, має широко застосовувати й такі методи й методичні прийоми, як художнє читання текстів, мелодекламації, інсценізації фрагментів епічних і драматичних творів, використання утиноків текстів для літературно-музичних композицій, концертні «виходи», літературні вікторини тощо. Вони допоможуть розкрити сильні, довершені, яскраві й глибокі смисли творів, викличуть животворящу енергію здивування й

зблизять студентів із автором художніх текстів, літературознавцями, критиками.

Використана література

1. Арсенич-Баран Г. Муська. Історія одного життя.

Роман в новелах /Ганна Арсенич-Баран. – Київ, Видавництво «Українській пріоритет», 2018. – 144 с.

2. Фащенко В.В. У глибинах людського буття: Літературознавчі студії – Одеса: Маяк, 2005. – 640 с.

3. Іваничук Роман. Моя кунсткамера. – Львів: Срібне слово, 2009. – 251 с.

4. Сорока Петро. Простопадне серце // Чернігів. – 2009. – № 1 (45). – С. 17-28.

5. Дочинець Мирослав. Світло Семи днів. Маленькі історії для душі. – Мукачево: Карпатська вежа, 2018. – 207.

6. Шерех Юрій. Життя в Рейк'явіку // Шерех Ю. Третя сторожа: Літ. Мистецтво. Ідеології. – К.: Дніпро, 1993. – С. 530–545.